

Побудовані модель експоненційного згладжування Голта та авторегресійна модель ARIMA дозволяють визначити, що щільність населення найвищими темпами скорочуватиметься до 2010 р. у Кіровоградському, Чернігівському (92–96 % від рівня 2005 р.), Вінницькому, Хмельницькому, Житомирському, Черкаському, Сумському, Донецькому та Луганському (94–96 %) регіонах. Найнижчі темпи скорочення характерні для Івано-Франківського, Львівського, Чернівецького, Рівненського регіонів (98–99 %), а у Київському регіоні відбуватиметься її зростання (100–101 %).

Висновки. 1. Отримані результати свідчать, що в регіонах України можна виділити 2–3 виражених цикли динаміки щільності населення як важливого прогнозного індикатора – 24–26-річні, 12–14-річні та 8–10-річні. Найяскравіше 24–26-річні цикли виражені в Донецькому, Луганському, Дніпропетровському, Київському, Львівському, Закарпатському та Кримському регіонах, найслабше – у Вінницькому, Житомирському, Волинському, Рівненському, Чернігівському. У цих же регіонах 8–10-річні цикли практично не виражені.

2. Для більшості регіонів України протягом останніх 3–5 років характерний перехід від стадії експоненційного скорочення до стадії асимптотичного скорочення індика-

торів регіонального розвитку, що унеможливило використання прогнозних трендових моделей (окрім восьми регіонів України, для яких побудовано прогнозні моделі з використанням логарифмічної апроксимуючої функції).

3. Побудовані моделі дозволяють визначити, що щільність населення найвищими темпами скорочуватиметься до 2010 р. у Кіровоградському, Чернігівському, Вінницькому, Хмельницькому, Житомирському, Черкаському, Сумському, Донецькому та Луганському регіонах. Найнижчі темпи скорочення характерні для Івано-Франківського, Львівського, Чернівецького, Рівненського регіонів, а в Київському регіоні відбуватиметься її зростання.

1. Боровиков В.П., Ивченко Р.И. Прогнозирование в системе STATISTICA в среде Windows. Основы теории и интенсивной практики на компьютере. – М., 2000.
2. Голиков А.П. Экономико-математическое моделирование мирохозяйственных процессов. – Х., 2003.
3. Гранберг А.Г. Динамические модели народного хозяйства. – М., 1985.
4. Єріна А.М. Статистичне моделювання та прогнозування : Навчальний посібник. – К., 2001.
5. Ільїна О.П., Макарова Н.В. Статистический анализ и прогнозирование экономической информации в электронной таблице Excel 5.0 Microsoft. – СПб., 1996.
6. Мезенцев К.В. Регіональне прогнозування соціально-економічного розвитку : Навчальний посібник. – К., 2004.
7. Шаблій О.І. Математичні методи в соціально-економічній географії: Навчальний посібник. – Львів, 1994.

Надійшла до редколегії 27.06.06

УДК 911.3; 339

І. Смирнов, д-р геогр. наук

ЛОГІСТИКА МИТНИХ РЕЖИМІВ В УКРАЇНІ В СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНОМУ ВИМІРІ

Розкрито суспільно-географічні аспекти митно-логістичної діяльності.

There are exposed the human-geographical aspects of custom-logistic activity.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Митна логістика – новітній науково-практичний напрям, що з'єднує дві державно-господарські сфери, надзвичайно важливі для розвитку України як незалежної держави та її євроінтеграційного курсу, а саме логістичну та митну діяльність. Логістика, зокрема єврологістика, визначає напрями інтеграції України до пан'європейської та світової транспортно-логістичної системи, а митна діяльність має метою забезпечення економічної безпеки України в умовах глобалізації світового господарства. Митна логістика своїм предметом має зовнішньоторговельні потоки під час їхнього перетину митного кордону України та їх митну обробку. Митна логістика характеризується компонентною, регіональною та функціональною структурою, які розглядаються в суспільно-географічному вимірі.

Наукові джерела та публікації. Дана стаття продовжує розгляд проблем митної логістики в Україні, у тому числі в суспільно-географічному вимірі, започаткований в ряді публікацій автора [7; 8; 9; 10 та ін.]. У контексті проблеми, що розглядається, корисні праці Д. Стаханова, В. Стаханова [11], Н. Коцан [3], Ю. Макогона та А. Яценка [4], інших авторів [1; 2; 6] а також Митний кодекс України [5].

Метою статті є розкриття компонентної структури митної логістики, тобто класифікація та логістична характеристика митних режимів згідно митного кодексу України.

Виклад основного матеріалу. Митна переробка зовнішньоторговельних вантажів, займаючи провідне місце в діяльності митної служби, потребує й найбільших затрат трудових, фінансових, матеріальних та інших ресурсів. Під митною переробкою вантажів розуміється комплекс митних операцій, пов'язаний з процесом фізичного переміщення вантажу через митний кордон держави. Митний кодекс України кваліфікує ці операції як митні режими. Митний режим – це сукупність положень, що визначають статус товарів і транспортних

засобів, переміщуваних через митний кордон України, для митних цілей [4, с. 76]. Митний кодекс України включає 13 видів митних режимів товарів і транспортних засобів [11, с. 70]: 1. Імпорт. 2. Реімпорт. 3. Експорт. 4. Реекспорт. 5. Транзит. 6. Тимчасовий ввіз (вивіз). 7. Митний склад. 8. Спеціальна митна зона. 9. Магазин безмитної торгівлі. 10. Переробка на митній території. 11. Переробка за межами митної території. 12. Знищення або руйнування. 13. Відмова на користь держави.

Роль і значення митного режиму полягає в тому, що він встановлює: а) порядок переміщення товару через митний кордон залежно від призначення товару; б) умови перебування товару на (поза) митній території; в) межі, в яких може використовуватися товар; г) права й обов'язки особи, що переміщує товар; д) вимоги до товару, що поміщається під певний режим.

З позицій митної логістики (або логістизації) митної переробки вантажів) усі митні режими класифікуються за такими суттєвими ознаками:

1. Залежно від використання заходів економічної політики розрізняють митні режими із застосуванням таких заходів та без їхнього застосування. Так, товари, що підпадають під режим "імпорт" та "експорт", підлягають випуску після завершення митного оформлення із застосуванням заходів економічної політики, сплатою всіх належних митних зборів та податків. А товари, що підлягають під митний режим "транзит", "митний склад", "спеціальна митна зона", "магазин безмитної торгівлі", після завершення митного оформлення випускаються умовно без застосування заходів економічної політики та сплати митних зборів та податків.

2. Залежно від накладання мита слід розрізняти митні режими, за яких: а) передбачається повне звільнення від митних платежів; б) передбачається часткове звільнення від митних платежів; в) звільнення від митних платежів немає. До перших двох випадків належать

митні режими "реімпорту", "транзиту", "митний склад", "тимчасовий ввіз (вивіз)", "спеціальна митна зона".

3. Залежно від необхідності ліцензування митними органами України учасників митних режимів розрізняють: а) митні режими, що ліцензуються ДМСУ; б) митні режими, що не ліцензуються ДМСУ. Так, до перших належать митні режими "магазин безмитної торгівлі", "митний склад", "переробка на митній території". Ліцензування учасників митних режимів, яке здійснює ДМСУ, слід відрізнити від ліцензування зовнішньоекономічної діяльності, яке здійснюється відповідними державними органами, та може бути у формі: а) дозволу на виконання певного виду зовнішньоекономічної діяльності; б) дозволу на проведення певної експортно-імпоротної операції з використанням експортної або імпоротної ліцензії [4, с. 64].

4. Залежно від характеру зовнішньоторговельних операцій митні режими поділяються на: а) пов'язані з експортом товарів; б) пов'язані з імпортом товарів; в) пов'язані з експортом та імпортом товарів; г) інші.

У загальному вигляді класифікацію митних режимів наведено в табл. 1. Згідно з митною статистикою України, залежно від характеру зовнішньоторговельних операцій та пов'язаних з ними митних режимів, враховують наступну категорію товарів:

1. Імпорт України, включаючи: а) товари, що завезені для вільного обігу; б) реімпортовані товари; в) товари, що завозяться для переробки на митній території; г) товари, що завозяться після переробки на митній території;

д) товари, що завозяться на територію України згідно з режимом реекспорту; е) товари, що завозяться на територію України до спеціальних митних зон та на митні склади; є) завезені товари, від яких власник відмовився на користь держави; ж) іноземні товари, що завозяться до магазину безмитної торгівлі; з) товари, що завозяться тимчасово для оренди терміном на один рік та довше.

2. Експорт України, включаючи: а) товари, що вивозяться згідно митного режиму експорту; б) товари, що вивозяться після переробки на митній території України; в) товари, що вивозяться після переробки поза митною територією України; г) товари, що вивозяться з території України з спеціальних митних зон та з митних складів; д) іноземні та українські товари, що вивозяться з території України з магазинів безмитної торгівлі; е) товари, що вивозяться тимчасово для оренди терміном на один рік та більше.

3. Інші товари, що не враховані у складі експорту та імпорту України: а) товари, що переміщуються транзитом через територію України; б) товари, що переміщуються під митним режимом митного складу; в) товари, що тимчасово завозяться (вивозяться) за виключення тих, що орендуються на один рік та більше; г) іноземні товари, що знищуються на території України; д) товари, що вивозяться, від яких власник відмовився на користь держави та знищення товарів; е) товари, що вивозяться згідно з митним режимом експорту для представництва України за кордоном.

Таблиця 1. Класифікація митних режимів

Класифікаційна ознака	Класифікаційні угруповання	Митні режими
1. Залежно від використання заходів економічної політики	1.1. Із застосуванням заходів економічної політики (митний тариф, експортне, імпорتنе та транзитне мито,* ліцензії, квоти)	Імпорт; реімпорт; експорт; реекспорт; транзит
	1.2. Без застосування заходів економічної політики	Інші режими
2. Залежно від накладання мита та митних зборів	2.1. Повне звільнення від митних платежів	Тимчасовий ввіз(вивіз) товарів; митний склад; магазин безмитної торгівлі; переробка товарів на (поза) митній території; знищення або руйнування; відмова на користь держави
	2.2. Часткове звільнення від митних платежів	Реімпорт, реекспорт, транзит, спеціальна митна зона, експорт товарів
	2.3. Звільнення від митних платежів немає	Імпорт товарів
3. Залежно від необхідності ліцензування учасників митних режимів	3.1. Ліцензовані митні режими	Митний склад; магазин безмитної торгівлі; переробка на митній території; переробка товарів поза митною територією
	3.2. Не ліцензовані митні режими	Інші режими
4. Залежно від характеру зовнішньоторговельних операцій	4.1. Пов'язані з експортом товарів	Експорт; реекспорт; тимчасовий вивіз; переробка за межами митної території
	4.2. Пов'язані з імпортом товарів	Імпорт; реімпорт; тимчасовий ввіз; спеціальна митна зона; магазин безмитної торгівлі; переробка на митній території
	4.3. Пов'язані з експортом та імпортом товарів	Митний склад; знищення або руйнування, відмова на користь держави.
	4.4. Інші	Транзит

*Транзитне мито може накладатися на товари, перевезені транзитом через територію певної країни. Таке мито стримує товарні потоки, розглядається як украї не бажане, що порушує нормальне функціонування міжнародних зв'язків, тому нині практично не використовується.

Потенційна можливість логістизації митної переробки вантажів зростає в міру того, наскільки детальніше розроблені регламенти митних режимів, чим стійкішими є сформовані вантажопотоки через митний кордон держави.

Найбільш узагальнена змістовна характеристика митних режимів наводиться в Митному кодексі України, а їхня більш детальна регламентація проведена в спеціальних положеннях та інших нормативних актах, затверджених Урядом України та ДМСУ. Дамо коротку характеристику митних режимів як форми організації потоків митної переробки вантажів, враховуючи

їхній суспільно-географічний вимір, на прикладі режиму митного складу.

Митний склад – митний режим, за якого ввезені товари зберігаються під митним контролем без сплати митних податків і зборів і без застосування до них заходів економічної політики в період зберігання, а товари, призначені для вивозу згідно з митним режимом експорту, зберігаються під митним контролем після митного оформлення митними органами до фактичного їх вивозу за межі митної території України. Під режим митного складу можуть поміщатися будь-які товари, за винятком заборонених до ввозу на митну тери-

торію України. Логістичні операції, що можна проводити з товарами, які знаходяться під зазначеним режимом поділяють на (рис. 1):

а) призначені для забезпечення збереженості товарів (подрібнення партій, формування відправок, сортування, пакування, перепакування, маркування, навантаження, розвантаження, перевантаження, доукомплектування та приведення до робочого стану, переміщення товарів в межах складу, розміщення та монтування товарів на демонстраційних стендах (у разі виставок), здійснення передпродажної підготовки, підготовки то-

варів до роздрібного продажу з покращенням їх зовнішнього вигляду тощо).

б) призначені для підготовки товарів до транспортування та продажу (чистка, провітрювання, сушка, охолодження, заморожування, нагрівання, поміщення в захисну упаковку, фарбування з метою захисту від іржавіння, введення забезпечувальних присадок, нанесення антикорозійного покриття перед транспортуванням) – ці заходи дозволяють тривале зберігання товарів на складі без втрати якості товарів, навіть з покращенням деяких характеристик.

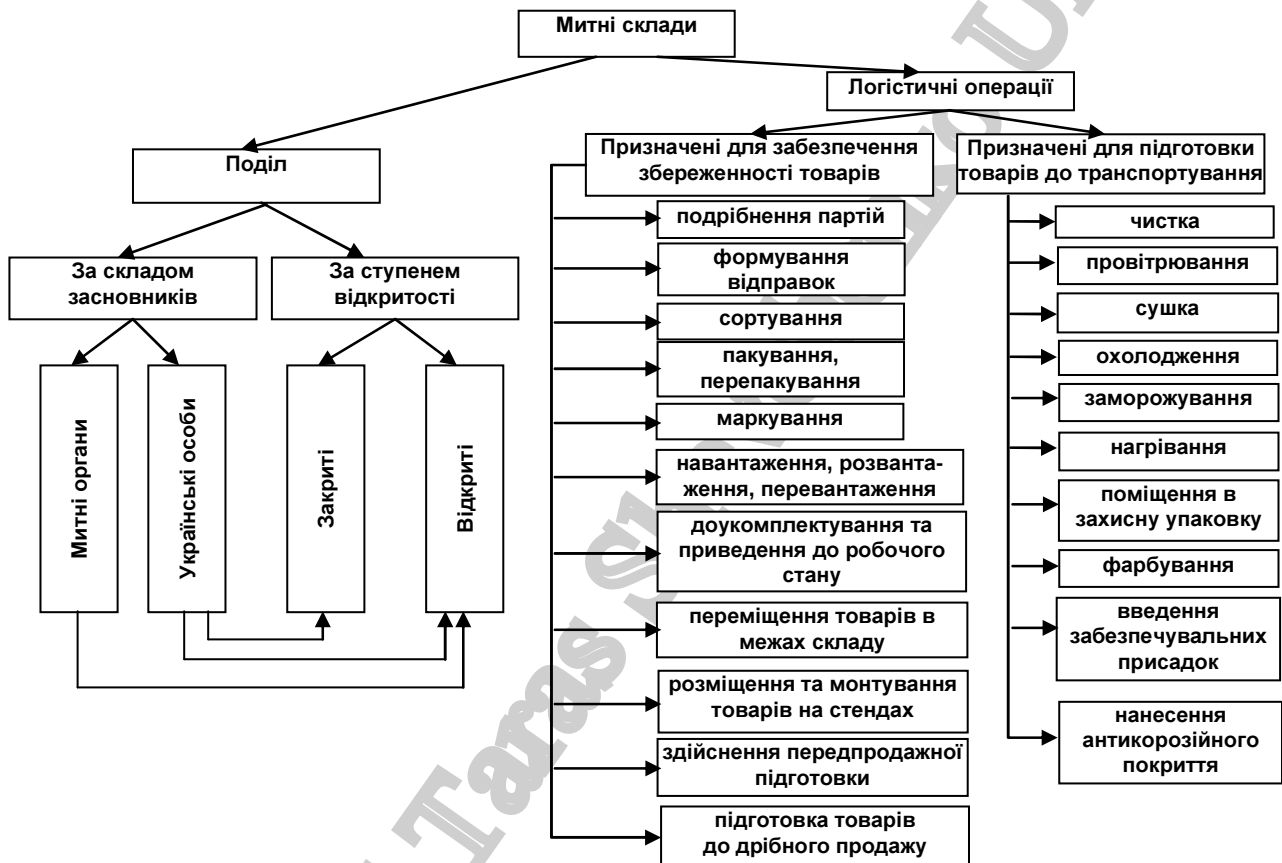

Рис. 1. Поділ та логістичні операції митних складів (за митним режимом "митний склад")

Забезпечення зберігання товарів здійснюється шляхом використання спеціально виділеного й обладнаного приміщення – митного складу. Митний склад поділяється на типи за ступенем відкритості та складом засновників. За першою ознакою митні склади бувають відкриті та закриті. Відкриті можуть використовуватися будь-якими особами, закриті – суворо обмеженим кодом осіб. За другою ознакою – складом засновників виділяють склади, засновані митними органами, та склади, засновані українськими особами. Склади, засновані митними органами, є відкритими в усіх випадках. Склади, засновані українськими особами, можуть належати як до відкритого, так і закритого типу. Але в цьому випадку для відкриття складу його власникові необхідно одержати в митному органі відповідну ліцензію, яка видається тільки за виконання низки умов щодо площі та устаткування складу, оплати зборів. Митний склад використовується винятково до зберігання товарів, по-

міщених під режим митного складу. Після закінчення встановлених термінів зберігання товар має бути заявлений і поміщений під інший митний режим.

1. Дубиніна А.А., Сорокіна С.В. Основи митної справи України : Навчальний посібник. – К., 2004.
2. Дубчак В.І., Мартинюк О.В. Митна справа : Навчальний посібник – К., 2002.
3. Коцан Н.Н. Територіальна організація митної діяльності України. – Луцьк, 2005.
4. Макогон Ю.В., Яценко А.Б. Митна справа : Навчальний посібник. – К., 2005.
5. Митний кодекс України від 15 січня 2003 р. – К., 2003.
6. Науменко В.П., Пашко Л.В., Русков В.А. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. – К., 2004.
7. Смирнов І.Г. Митна логістика : Навч.-метод. комплекс з дисципліни за кредитно-модульною системою. – К., 2006.
8. Смирнов І.Г. Митна логістика та митна справа як чинники ефективності зовнішньої торгівлі України // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2006.
9. Смирнов І.Г., Косарева Т.В. Митна логістика як складова митної справи в Україні // Економіка: проблеми теорії та практики : 36. наук. пр. – Дніпропетровськ, 2005. – Т. 1.
10. Смирнов І.Г., Косарева Т.В. Митна логістика та митна справа: регіональний аспект // Продуктивні сили та регіональна економіка: 36. наук. пр. – К., 2005.
11. Стаханов Д.В., Стаханов В.Н. Таможенна логістика. – М., 2000.

Надійшла до редколегії 02.09.06